

Els encants dels nostres monestirs: Sant LLORENÇ del MONT

per
Joaquim GIRONELLA

Entre l'enrunat castell de Beuda i el santuari de la Mare de Déu del Mont, s'hi troben situades les ruïnes del que en el seu dia va ésser Monestir de Sant Llorenç del Mont, i més recentment parròquia de Sous.

Emplaçat en una petita planície en forma d'una petxina i a soplug de la serra, mira als seus peus des del balcó de grans cingleres, la vila de Besalú i la ciutat de Banyoles, com així mateix molta part de les comarques de la Garrotxa i de l'Alt Empordà.

El monestir de Sant Llorenç del Mont, fou fundat pels monjos benets i en el seu origen fou un priorat dependent de l'antic i solitari monestir de Sant Aniol de les Aguges. El primer document en què es fa esment d'aquest monestir de Sant Llorenç, és un diploma del rei de França Carles **el Calb**, de data 11 d'abril de l'any 872, confirmant la possessió de la **cella Sancti Laurentii** a favor del monestir de Sant Aniol, fixant llur situació junt al mas **Sparrigarius** i la font del mateix nom, en el comtat de Besalú.

Aquesta font que es trobava molt a la vora del monestir, era coneguda indistintament amb el nom de la **Font dels Monjos** i la **Font de l'esperguera**. No deixa tenir —com moltes altres—, la seva llegenda. Conta la tradició que en temps molt antics no existia; però que en passar per aquell paratge uns homes que anaven perseguint els alarbs —segurament en temps de la Reconquesta—, sembla que sentiren una set molt forta i varen exclamar: «Si Déu ens fes la mercè d'una mica d'aigua». Immediatament la varen veure brollar en el punt en què després es va conèixer amb els noms que abans hem esmentat.

Els documents dictats per un altre rei francès, Carles **el Simple**, dels anys 898 i 932, relacionen aquest priorat, com així mateix és esmentat en una butlla del Sant Pare, Silvestre II, l'any 1002, en confirmar els béns de l'Església de Girona.

Des de l'any 1003 ostentaven el nom d'Abat els superiors del monestir de Sant Llorenç, essent esmentat com a tal l'abat Abbo que va assistir a una assemblea de senyors reunides a Besalú, per a deliberar en un plet promogut entre el Comte de Besalú i el Bisbe de Girona. A més, els seus abats gaudiren de la plenitud del fur que els corresponia i prengueren part en les assemblees sobiranes al costat dels altres prelats de l'Església.

Des de l'època anteriorment esmentada va adquirir gran importància, havent obtingut molts privilegis i donacions fetes pels comtes de Besalú i de Barcelona i altres senyors i dignataris. Fou aleshores, també, acabada la Reconquesta en aquests llocs i alternant els monjos amb la tasca de colonitzadors la realització d'altres treballs i amb moltes més atribucions, que va absorbir el monestir de Sant Llorenç al seu precursor el de Sant Aniol, que va quedar amb ell refós, sorgint ja aleshores com a domini del primer, les parròquies de Sant Aniol

Panorama des de la parroquia de Sous.

—fundada en extingir-se aquell monestir—, i les de Sant Fèlix de Riu i de Sant Martí de Talaià.

A últims del segle XVI (any 1592), per butlla del Sant Pare Climent VIII i a instància del Rei d'Espanya que sollicitava la reducció dels monestirs per a donar més esplendor i consistència als que quedessin existents, fou incorporat al monestir de Sant Pere, de Besalú.

Des de fa molts anys es troba en un estat completament ruïnós. «Artísticament —diu l'historiador Montsalvatge referint-se al monestir de Sant Llorenç del Mont—, no hi ha res que impressioni agradablement l'artista, però sí que hom no pot menys de doldre's de la seva solitud i abandonament i molt més tractant-se d'un monument que, sens dubte, a més d'haver estat un centre agrícola, fou un sentinella avançat de la nostra nacionalitat en les vies de la Reconquesta».

La seva planta és un rectangle amb orientació al Migdia. Estava dividit en dos grans compartiments aproximadament iguals, corresponent el septentrional a l'església, el meridional, a l'estatge dels monjos i el central, subdividit en dos, a l'albergueria i claustre. Pels escassos residus que subsisteixen de la que fou llur església, es pot col·legir que llur obra era molt primitiva i senzilla i que, en general, va presidir llur construcció l'ascetisme dominant en aquells temps llunyans. L'esmentada església coberta de terra i llurs pròpies ruïnes fins a l'arrencada dels arcs enrunats, manifesten les tres naus que tenia, les dues laterals iguals entre si, i més gran la central, que comunicava amb aquelles per mitjà de tres arcs de volta descansant sobre massisses pilastres, punt de suport de les voltes que degueren ésser de mig canó.

La més important i que més temps va anar resistint l'acció devastadora del temps, fou la part del claustre, junt al monestir. Formava una galeria estreta i fosca, tota ella de pedra amb parets molt groixudes i consistents, obrint-se solament de cara al pati central quatre arcs de poca alçària i molt separats els uns dels altres, deixant fugir una tènue i escassa llum. En un dels angles i formant part del començament

d'una altra galeria del referit claustre, que seria més alegre i acollidora, s'hi havien conservat dos petits arcs sota el gran massís de pedra, sostinguts per columnes d'una base molt més senzilla i uniformitat en el seu ornament de fullatge. Es la part que hauria tingut una millor decoració de tot el monestir.

Una gran sala a la planta baixa, que tal vegada va servir de refectori, va ésser convertida en església parroquial en desplomar-se el monestir. Des de fa molts anys, l'esmentada parroquia va deixar d'existir. Ara, solament entre les seves millenàries pedres prenen el sol els llargardaixos i les serps, i les herbes i els esbarders van cobrint pietosament aquelles venerables ruïnes, com volent-les protegir de l'acció demolidora del temps i de la negligència i a la vegada egoisme dels homes.

* * *

Els excursionistes i els devots de la Mare de Déu del Mont que per Beuda pugen al santuari —la història del qual queda tan lligada amb aquest—, o bé els qui ara hi pugen per la carretera que des de la de Besalú a Figueres, per Sant Martí Sasserras arriba fins al cim del santuari del Mont, acostumen a fer uns breus moments de descans en aquell esplèndid paratge, en el qual, ben a prop encara s'hi veuen les ruïnes de l'antic monestir. I molts davant la visió desoladora d'aquells munts de ruïnes, no obstant les centúries transcorregudes des del seu abandonament, els semblarà com si d'aquelles pedres daurades per la patina del temps, en sortís com un hàlit de vida mentre que si es concentren per uns moments, semblarà que vegin la silueta d'aquells monjos, meitat terrassans, meitat ascetes que, acabats llurs treballs de colonització, passejaven el seu cos cansat per aquells claustres amb profunda meditació i semblarà que de tot aquell que fou monàstic edifici, escapés una dolça melodia, la melodia dels càntics de les «Maitines» resades amb el millor recolliment i fervor, dintre de l'austeritat de la seva església:

**Confitebimus tibi Deus;
Confitebimus, et invocabimus nomen tuum.**